હરીશ્ચંદ્ર તારામતી

નાટકનાં ગાયનો

પ્રસિદ્ધ કરનાર

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુટે બુકસેલર,

પુસ્તકાલય—અમદાવાદ

અમદાવાદ

ધી નોબી પ્રિંટીંગ પ્રેસ માનેકચોક [illegible] અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૫ મી   નકલ ૪૦૦૦

સંવત ૧૯૬૧   સને ૧૯૦૫

કિંમત ૦-૨-૦

हरिश्चंद्र अने तारामतिना नाटकनां गायनो.

સ્થળ—નારદનુ વિચાર ભુવન,

નારદ—(કહુ શું નશીબે દુ:ખીઓ દીઠા છે)એ રાહ

બ્રહ્મા સુત હું નારદ કહાઉં, જ્યાં હોય સંપ ત્યાં કુસંપ કરાવુ ટેક.
બાણાસુરને શ્રીકૃષ્ણસાથે, તેમ વિશ્વામિત્ર વસિષ્ઠ લડાઉં બ્રહ્મા, બ્રહ્મા
પડશે મજા બહુ જોવાની ત્યારે હાલ ઝટ ઇંદ્ર પાસેહું જાઉં બ્રહ્મા

સ્થળ—ઇન્દ્રની કચેરી.

ઇંદ્રની સભા ભરાઈ છે એવામાં નારદમુની અતરીક્ષથી પ્રવેશ કરેછે

નારદ-ભજમન નારાયણ નારાયણ નારાયણ એ રાહ.

મન ભજી લે. ભજી લે સીતા રામ, ટેક.
કોઇ ભજે વિસ્નુ દેવા કોઇ ભજે રામ;
કો' શંકર ત્રીપુરારી. કો,હરીનુ નામ. મન.
ભજે કોઇ હનુમંત, કાળી મહાકાળી,
બહુચર, ચંડી કોઇ ભજેછે આશાસુરવાળી, મન..
સર્વજન એમ અનેક તરેહથી પુજે સર્વ દેવ;
સેવા કરે દેવ તેની તેથી, પામે શીવ સુખ મેવ મન.

પછી વસિષ્ટ અને થોડીવારે વિશ્વામિત્ર પ્રવેશ કરે છે. અને બંને
રૂષીઓને ઇંદ્ર ઉભા થઈ પ્રણામ કરી કહે છે.
થોડીવારે ઇંદ્ર નારદને પુછે છે.

ઇંદ્ર— ભુપ કલ્યાણ

અહો નારદ મહારાજ, નમન કરૂ આજ;
કૃપા કરી દાસપરે, મારા શિરતાજ. ટેક
પુછું પ્રશ્ન જે આજ, તમોને કૃપા કરી તે કહો

મત્યુ લોકમાં કોણ નૃપ છે, સત્ય વાદી જે લહો   અહો

નારદ—   ઉપરની રાહ.

સુણ ઇન્દ્ર તું તે સત્ય હું કહું   ટેક.
પ્રશ્ન તારો તેનો આજ ઉત્તર હું લહું
હરિશ્ચંદ્ર જે સુરજવંશી તે સત્યવાદી જ કહેવાય;
અયોધ્યાપુરી નૃપ તે છે, સત્ય વચનનો રાય   સુણ૦
કદી આભ ભુમંડળ બંને રસાતાળ થઇ જાય;
તો પણ તે અમલ નહિ તજે એવો છે તે રાય   સુણ૦
એના જેવો કોઇજ ન દેખો જનો તેની જગ માંહી
સત્ય વચન હું સુણાવી માન ઇન્દ્ર હું આવ્યો   સુણ૦

નારદે આમ કહેવાથી વિશ્વામિત્રને વસિષ્ઠ બંને જણ સામ સામા
વાદ કરે છે તેમાંને ઇંદ્ર સાથ પડે છે

ઇંદ્ર—   ઇંદ્ર સભાની રંગની ગઝલ

શાંતથાઓ શાંતથાઓ તપોબળી રાગ કરો નહી [illegible]
[illegible]
[illegible]

વસિષ્ઠ }
વિશ્વામિત્ર }   બંને એકજ રાહ.

કથન કહુ છું કથન, સત્ય છે અમારે રાય.
હારે આ બેમાં તેનુ તપ ફળ જાય

સ્થળ—વિશ્વામિત્રનું વિચાર ભુવન

વીશ્વામીત્ર—(હાની કેમ ચંદ્રભાગા આવની ન (!)) એ રાહ
કીધો વાદ મેં મુની વસિષ્ઠ કેરી સાથ;
આમાં લજ્જા રાખનાર છે જગતનો નાથ,
સાચાને જુઠો ઠરાવી ખોટી કરી તકરાર;
—કેવો ઉપાય કરવો જોઇ પાસુ પ.ર

કોઈ ઉપાય કરી એને, વદાવું અસત્ય;
તો તો જગમાં જશ વધે, સૌ રાખે મમ પત્ય.

સ્થળ—હરિચંદ્રની કચેરી

હરિશ્ચંદ્ર-(મુજ ઉપર ગુજરી પીતા પાદશાહ જાણી, એ રાહ.

કહો સચીવ મારા રાજ તણા વૃત્તાંત:
મમ પ્રજા સુખી કે દુઃખી. સુણવા ખાંત,
મુજ નગરના કેવો, ચાલે વીરાભ્યાસ ?
કળા કૌશલ્યને કેવો હુન્નર પ્રકાશ ?
ન્યાય શુભ રીતથી, મળે છે પ્રજા જનને ?
શિક્ષા શાસ્ત્ર કેવી મળે, દુષ્ટ દુરજનને ?
શત્રુ દેશ તણા ભૂપ આણ માને કે નહીં ?
તેહ તણું ખુલાસે, તમે કરો આંહીં.

સત્યકીરતી-(અરે લાલાજીના દેશ તરફ જલ્દી આવ) એ રાહ
મહારાજ મનમાં ન રાખોરે ભ્રાંત, કરૂં ખુલાસો, જે છે શુભ વૃત્તાંત, ખાંત
સારૂં નગર આખું, માને છે આણ. ગણે ન્યાય સહુને ખુદાની પ્રમાણ
હુન્નર, કળા, કૌશલ્યતાનો જમાનો, [illegible] દેશી ઉપર ભાગનો ભાવ
નહીં જોર દુશ્મનનું દુરજનનું કાંઈ કહી સત્ય વાત મેં આજ

(કેટલુંક બાબ્યું થયા બાદ વિશ્વામિત્રના બે શીષ્યો આવે છે)

શીષ્યો-બોલો બોલો વિશ્વામિત્રને રાજ તોલ કરી એ રાહ

સુણો નરપ આ વીનતી આજ ઉર ધારી
આવ્યા યાચક ને કામ પડ્યું એક ભારી
આવ્યાં જેથી છો તમેજ બહુ પરોપકારી
ઘણા યાચકોને દાન આપો દયા છે ભારી;
સર્વે રંક કેરાં દુઃખ આપ નાખો સંહારી
ઋષિ વિશ્વામીત્ર કેરા શીષ્ય આજ્ઞાકારી
[illegible] પાસે આજ [illegible]

स्थळ-राज महेल.

તારામતી— દયાણી રાહની લાવણી.

કેમ ન તિઓ. હજુ પ્રાણપતિ પ્યારારે કેમ.
મન મુંઝાય કંપે કાય. દુઃખ થાય દીલમાંય,
રહે છે જોવી ન્યારારે
દાસી મારી, ધા તું આણી વારરે કેમ.
નાખ્યાં નાવ, વેગે જાવ, જલદી આવ, ખબર લાવ;
ખોટી ન થા લગારરે. કેમ

તારા— રાગ કાલીંગડાની ઢબ

કેમઆવ્યા ધસમસ્યા, કહોપ્રાણનાથ પ્યારા, એનુંશુ કારણતે મુજ કહોરેજી
સાંભળવા હોસ ઘણી હઇડામાહી પ્યારા બાવરાબન્યાછો. શા કારણરેજીરે

હરીચંદ્ર ઉપલી રાહ.

આવ્યો રજાલેવા તમપાશેમારી પ્યારી જાવુંછું અરણ્ય તિગે આજરેજી
આવી પશું જંગલી નુકસાન કરેછે ભારી; મારવાને માટે જવું મહારેરેજી
આવ્યા ખેડુત દાદકર્તા મુજ પાશે પ્યારી માટે તેઓ તણી વારેધાવુંજી
ઝટ રજા દ્યો મુને મારી પ્રાણ પ્યારી ખોટી નકર જરા મુને આહીરેજી
સત્વ સૈન્ય તૈયારથઇ ઉભુ મારી પ્યારી: વાટ જોતાં હશેતે, સહુ મારીજી
આવ્યો રજાલેવામળવા. તુને મારી પ્યારી, હવે જાઉંછું પ્યારીહુત્યાંહરેજી
નકરીશ ચિંતામન. વેગે આવું પ્યારી હરખથી રેજેહમેશાં આહીરેજી

તારામતી— સીગનો કનરો.

કૃપા કરી સ્વામી સંગેલ્યો મારા વિનવે જોડીહાથ તમને આદાર કૃપા
અરણ્યજોવાની હોંશ છે મુજને વળી સંગે રહેવા માગુ હુંપ્યારા કૃપા
કદી અળગી નહી હુ તમથી એવી પ્રતિજ્ઞા કર સ્વામી મારા કૃપા
પતિવ્રતાનો ધરમ હુ પાર પુરણ પ્રિતે ચિતે અંગે હુ મારા. કૃપા.
— —ના આપને અરજી ગુજારૂં તે સ્વીકારો તમે પ્રાણ પ્યારા કૃપા,

હરિશ્ચંદ્ર— આશાગોડી

અત્રે રહે તું વિચારી પ્રિયા મારી અત્રે રહે તું વિચારી ટેક
છે અયોગ્ય આવવું સંગે રહે તું આત્રે હોંશ ધારી, પ્રિયા૦
જંગલી પશુઓ બહુ ઘાતકી છે દેખી બીહે તુનો પ્યારીપ્રિયા
નથી એમાં ઝાઝા દિન થવાના આવીશ ઝટ એને મારી પ્રિયા
શાને માટે કરે પ્રતિજ્ઞા અયોગ્ય એ પ્યારી પ્રિયા
ધરય ધરી નારી અતરે રહે તુ ચિંતા તજી હોંશ ધારી

સ્થળ જગલમાં વિશ્રામકામ

હરિશ્ચંદ્ર— સોયણીની ગજલ

(હાઙ ઉઠી છે દુખની દીલમાં) એ રાહ

સુણ પ્યારી આજ મારી સ્વપ્ના તણી વાતરે ટેક
મુજ પિતા સ્વર્ગે ગયો રાજ કાજેમેં અહગો
પરણી પ્રેમદા સુખી થયો પચ સાક્ષાતરે સુણ
રૂષી આવ્યા એ સમે તેણે કહયુ આ એક દયો તમે
તેની સધે બીજી ભમે તેથી દુખ થયુ મુજ જાતરે સુણ
ત્રીજી તો વળી અધ થઇ ચોથી તજીને જતી રહી
એક મુજ સંગમા રહી તેથી શું કહુ તુને વધુ બાતરે સુણ

સત્યકીરતી— સોરઠની ગજલ

સુણો સ્વામી મારા જે સ્વપનરે તમને થયું એ ટેક
જોગી સંગે જે જશે તે રાજય તમારૂ હશે
બીજી જાસે તેના સગમાં તે લક્ષ્મી ધારી કહુ. સુણો
ત્રીજી નારી જે અધ થાશે તે તુજ પ્રિયા વેચાશે
ચોથી તજીને જતી રે'શે તે પુત્ર આપને સત્ય કહુ સુણો
પાંચમી રહેશે આપ સગ કદી સત્યતામાં ન પડે ભગ
ભભરાત સરવે સાચી જાણો જે કહેતાં મુજ દુખ થયુ

ગુણકાઓ   ઠુમરી

આપના દરશન અગ્રીયા બી તરસ રહી મોહે પલ પલ નીંદન
જયુમ ચાહે મીન જયકુ ચીને જયું ચાહું મેં આપકુ પ્રીતરે આ
ચંદ્ર બિના જયું ચકોર દુઃખી આપ બીનાં રખુ ન સબુરરે
દેખાને મુખડા દુખડા કીયા દુરચડી ભર આપ બીના રખુ નસબુરરે

સત્યકીરતી—   (લાગી કલંક કેમ લેરોરે) એ રાહ

શુ મુખથી બોલો આ વચન માગો શુ વિચાર કરયા વિનારે
કેમ માગો રાજય છત્ર રાજન એ તો રાજયનુ ગૌરવ કરે નાશ માગો
માગો માગો માગુ તમ આજ તેથી થાય સફળ સહુ કાજ માગો

હરિશ્ચંદ્ર—   ઉપરનો રાહ

આવું અનુચિત કેમ વદો વેણ? વારાંગના વીચારી વદોરે
ધરશો ગારે ગાતને બેના, સ્ત્રી હત્યા મુખથી નવ થાય વારાંગના
તેથી પ્રાણ તુજ આજ બચાવ કહ્યાં શાસ્ત્રમાં સ્ત્રીહત્યા સાર વારાંગના
જાઓ જાઓ ચક્ષુથી દૂર દુર કરો નહી ઘડી એક સબુર વારાંગના

હરિશ્ચંદ્ર— પોતાનો પોશાક ઉતારતી વખત) મરાઠી ચાલની રાખ

ઉતારો મમ વસ્ત્ર ભુષણો હીરા ઘર આકાર
અલંકાર હુ અળગા કરીને જોગ ધરતા છુ તઇયાર
મુગટ તને મે બહુ દીન ધરયો કરયો બહુ સતકાર

કુંડળ કરણ્ થી અળગાં કરૂ છુ તજુ આ હીરાદાર
તજી દઉ છુ મુગતારે ગાળા ગળે થકી કાઢુ અત્યાર.
આંગળીથી હુ અળગા કરૂ છુ વેઢ વીંટી આકાર
જરીયાન જામો શુરે હુ ફેંકુ કડીઓ હેમની સાકળ
સરપેચથી હુ તોડુ તજુરે પગી તજુ નામ ભલ

(તારામતિ પ્રત્યે)

પ્રિયા તું મારી આંહીરે આવ શરમ આ વાર:
પકડી પણ્યો ઉતારી દે તું કર્માને નહીં કર વાર

તારામતિ) ઉપસીગઠ

સ્વામી વચનથી સરવતજુ છુ કટકના સરવ સણગાર:
તજુ સાડી કુચકી જરીયાણ જડીત ટકણ હાર,
સરવ તજુ સણગાર હુ અગના આણીવાર
નિજ પુત્ર પ્રુ તજરે તારા શોભીતા શણગાર.

રોહીતાશ્વર— ઢક્ષીણ વાહની લાવણી.

માતુ માહ્દી આ શુ વદો વાતરે ટેક

અગર હાય, કેમ તજાય મન મુઝાય લાગે ઘ્હાય;
તજતાં આ શણગારરે માતુ
બહુ મુને ગમે પેરવા આ શણગારરે
સુણી વચન કંપે તન વિકળ મન જાશું વન,
આ શું વદો માતરે

સ્થળ શેહેર બહારનો દેખાવ,

હરચંદ્ર— આશાવની જોગીઓ

પ્રણામ પ્રિતેથી કરૂઆ શહેરને આ વાર;
છોડી જાવા હવે મુને થયો તઇઆર
મહેલ બગીચા બગલા વાડી કચેરી રાજ.
સરવને કરૂ પ્રણામ વળી સકળ સમજ
ધન માહ કુટુમને વિશ્વામિત્રને પ્રણામ
પ્રણામ વહાલા વેગને મુજ દેશને પ્રમાણ
(એવામાં કેટલાક લોકો નગરમાં જવા સારૂ આવે છે ત
હરિચંદ્રને ઓળખી પુછે છે.

નગરબહારના જનો—(જીવોરે ગોપીચદની એ રાહ)

મહારાજા આમ સ્યા થકી આવ્યા અત્રે આ વારજી
ભેખ ધર્યો શાને કારણ પુત્ર અને નર નારજી;
કેમ દિસો રાજા શોકમાં ટેક

હરીશ્ચંદ્ર—આવ્યા અત્રે વન જવા ભેખ ધરીને આ વારજી

નહીં દિલગીર થાઓ સહુ તમે ખોટી થાઓ ના લગારજી
આપ પધારો સુખે નગ્રમાં

નગરના જનો—શાને માટે વન જવું પડે ભેખ ધરીને મહારાજજી
નથી દુખ તમ કેઇ વાતનુ ચાલો પુરમાં આજજી કેમ

હરી૦—જાઓ સુખે તમે નગરમાં નથી નથી હુ તમ મહારાજજી
રાજ્ય સોપ્યું વિશ્વામિત્રને ખુશી થઇને મેં આજજી આપ

ન. ભ. જ.—શ્યા કારણથી સોંપ્યું આપે વિશ્વામિત્રને રાજજી
જોગટો શું રાજ ચલાવશે એને શી ગમ રાજકાજની કેમ
(એટલામાં કેટલાક નગરવાશીઓ આવે છે)

સ્થળ રસ્તો.

હરીશ્ચંદ્ર વન તરફ જાય છે એવામાં શોકાતુર ચહેરે સત્યકી ર્તી આવે છે.

સત્યકીર્તી— ઓખા હરણ રાહ

મહારાજા છો મમ શિરતાજ શાને છોડો સેવકને આજ
ઘડી આપ વિયોગ જો થાયે દુખ પામુ હું મારીરે કાયે
આપથી કેમ જુદોરે રહું આપ વિયોગ કદી ન સહું
કૃપા કરીને સગે લ્યો મુજને નહિ ભારે પડુ હું તમને
કાંઇ દાસ ઉપર દયા લાવો કાંતો નગર ભણી પાછા આવો
નહી તો સ્વામી સગે લ્યો મને કરગરી કહુ છુ તમને

સ્થળ ગોમતીકુરનો આરો.

હરિશ્ચંદ્ર
તારામતી
રોહીત
સત્યકીરતી
—ગઇ માનુ મારી જવું તેની પાસે એ રાહ

ગોમતી માન છે તારો આભાર કેમ કરી તુને ઉતરીએ પાર
પુર ભરાયું છે ચોપાર ભરપુર• કેમ જવાય કાથી ઝટ પારે લો

હવે કોન નથી ઝાઝારે બાકી કેમ કરીશ્રણ આપુ તે વાર ગો.
બોગ તું લે મમ રૂધીરનો માત તૃપ્ત થઇ મારગ દેવુ આ વાર ગો
શાંત થાંમા તુ કર દયા શેવક પર ઉતાર પાચેને પેલેરે પાર ગો

(રૂધીરનો બોગ આપી સરવે જણુ પેલે પાર ઉતરે છે)

અરવસાધુ—નાથ કૈસો ગજકો બંધ છોડાયો એ–રાહ

જગતછે સહુ આ છે આળપંપાળ એમાં આખર નથી કાંઈ માલજ.
માત ભગની સુત દાગ સહોદર તાત સહુ જુઠી જંજાળ
એક ઇશનું નામ ખરૂ છે બાકી બધુ અગની ઝાલ જગત
લેવાંય તેટલું લઇ લ્યો ભાઇ રહેશે તે બળી જાશે
પાપ પુન્યનુ જાગવું એમજ આળશુ તે જન પસ્તાશે જગત
કરો કમાઇ ભકતીની ભાઇ સાચી એ જગમાં સગાઇ
બાઈ ભાઇ સહુ કહેશે તમને માયાના કહેવાશો ભાઇ જગત
ફુટી બદામ જો નહીં હોય પાસે તો બોલાવશે નહીં કોઇ
પામશો અપમાન જશો જ્યાંહી જય ઇ ભેશી રે શો સામું જોઈ જગત
માટે કરી લ્યો ભગતી પ્રભુની સરવમાં એ શ્રેષ્ટ
પાંમશો શુખ ભવોભવ દૂખ નહી દેખો જરેષ્ઠ જગત

(સાધુઓ સ્તુતી કરી રહેછે એટલે તેઓને હરીશ્ચંદ્ર પુછે છે)

હરીચંદ—ગીરધારીરે વાત કહુ છું વીચારો એ રાગ

સાધુ જનરે સુખકારીછો સારા મુજ ચક્ષુ તણા તમે તારા
પ્રીતેથીરે નમીએ તમને આજ વાત પુછીએ અમે મહારાજ

જુલ

રસ્તા બે છે સામ કીયે રસ્તે કાશીનુ ધામ તે કહેને આત્મારામ

સાધુ–રાજા વાત કહુંછું સાચી પરખો સાથ મ.રા–એ રાગ

વાટ બન્ને આ કાશી તણો જાણો ભાઇરે (૨)
જાણો ભાઇરે સત્ય માનો ભાઇરે
એક પંથ છ માસજ કેરો બીજો છે નાનો

એ માર્ગ બહુ વીકટ છે તે સત્ય તમે માનો વારૂ૦
ટુંકે પંથે અનેક તરેહની ભોગવશો અડચણ
લાંબે પંથે કાંઇન મળે ભો અડચણ એક ક્ષણ વારૂ૦

સ્થળ ભુતાવળીની જગા

હરી૦ — ભંજન

અહો પિશાચો હો સુખકારી, સુણો આજ અરજ અમારી,
કોન ભક્ષ તમે આજ મરૂં જેથી કારજ થાય તમારૂં
વળી આપ થશો ઉપકારી અહો૦
દુઃખી દીનની અરજ દીલ ધરો ઝટ અ.વી મુને સહારો
પામું ઉદ્ધાર આપ હાથ ભારી અહો૦
તારામતી—પ્રાણનાથને નહી તું ખાય આવી ઝટ તું મુજપર ધાય
કર તુમ શરીર મુજ ભારી અહો૦
રોહીતાશ્વ—નહી માર તું મમ તાત માત સત્ય કહુ તને સાક્ષાત
ઝટ નાંખ તું મને સહરી અહો૦
સત્યકીરતી—નહી ખા તું પુત્ર નરનાર વેગે આવી મુને સહાર
બચાવ ત્રણે આ વારી અહો૦
નક્ષત્ર—નહી મુજ સામો તું ધાય, આ ચારે જણાને તુ ખાય;
હજાર વીનતી ઉર ધરી મારી અહો૦
પીશાચ—નહી ખાઇએ તમ ચાર જણાને નહી ખાઇએ અમે બ્રાહ્મણને
થુપ તરત થશો લડુ ખાઇ અહો૦

સ્થળ રસ્તો

હરી૦ ભરથરી ભ્રાતા વીચારીને વગ વાણુ એ રાહ
હે ઋષીરાજ (૨) નહી સતાવો મુને આ વાર
આથી વધું કષ્ટ પામુ તો પણ ટગુ નહી તલભાર,
આ દેહમાંથી (૨) કદી જીવજ જુદો થાય
સમુદ્ર મર્યાદા મુકે પણ નહી ડગુ ઓ ઋષીરાજ
આ દુઃખ કરતા (૨) વધી ઉતારો જીવતી ખાલ

તે કરમાં વળી અરપુ શીશ હું ઉતારી તે તત્કાળ
કહી ચુકેલ બોલ (૨) જો કાશ સુધી ભરાય
તો પણ અસત્ય વદુ નહી કહી સોટીથી જળ જુદાં થાય
ચીહ ઘાસ ખાય (૨) પશ્ચિમ પ્રગટે જો ભાણ
નેત્રના નીર મોળ જાય પણ અસત્ય વદુ નહી વાણ
આ દેહ ગાંઠી (૨) જો કુવે કુવે પડે છેદ
તે કરતા કદી અસત્ય કહુંથી ન ધરૂ હીલગ ખેદ
નમીને કહુ છુ (૨) આપ પધારો ધામ
નહી મુને ઝાઝુ સતાવો કરવા દો મુજ કામ

તારામતી— ગીતી

અગ્નિ માતનુ મારો ભોગ લઈને તરૂપ્ત તું થા અંગ
આવુ છુ તુજ પાસે આજ મનમા ધરીને ઉમંગ

રોહીત— (સારંગાર દુખ શુ દાખ્યું) એ રાહ

અરે માતુ ઓ માહરી ક્યાં ગઈ મુકી મને
તારા આ લઘુબાળની દયા નથી તુને

હરીશ્ચંદ્ર— ગીતી

ગયો પુત્રને નારી તો પણ અગ્નિ શાંતી નહી પામ્યો
હુ જાઉ એ સંગે મિષે તાહરો સગત હુ વામી

સત્યકીરતી—તરણ જણને ખાધા અભાગણી ન થઈ શાંતી
હે અગ્ની હત્યારા હવે ભક્ષ કરતુ કાયા મારી

સ્થળ કાશીની બજારે વિશ્વનાથનુ મંદીર

સાચુ છે હરીનુ નામ રક્ષણ જન માનોને
ખોટુ છે આળપંપાળ સાચ સત્ય માનોને ટેક
કરી જેથી પામીએ મુક્તિ જુક્તિ એવી જાણો
તે માટે સૌ કોઈને ભક્તિ કહેનારી જન આણો   સકળ

માત તાતને સુત સહોદર જુઠી એ સગાઈરે
ખરી પ્રીતને એક ઇશ્વરની જાણો જગમાં ભાઈ સકળ॰
માયાની આ કાયા શોભે કાયા રોગે ભરાણીરે
મળ મુતરને લોહી હરિતની તે પર જગત મોહાણી સકળ
પરની સ્ત્રી વેશયાના યારી દુરગણ ચન બહુ હીઠારે
ઇશ્વર ભકિત કોઇ કરે વીરલા બાકી મુખના મીઠા સકળ
સંસાર ત્યાગી યોગ સાધો સાચી એક કમાઇરે
ઇશ્વર ભજનમાં હીન ગાળોને જન્મ મરણ દુખ હાઇ સકળ
એ દુખ દુર કરો જન સહુ સારગ સુખ તમે સોધોરે
જેથી અટકી પાર ઉતરસો કરમ બધ નહી બાધો સકળ
એવામાં હરિશ્ચંદ વીગેરે આવે છે ને સહુ સ્તુતી કરે છે

હરીશ્ચંદ તારામતી.
રોહીત સત્યકીરતી } ઠોડી

કાશી વિશ્વનાથ આજ ઉર ધરો દીન કીકર સેવકને તમે તારો
કરીઆપદરશન સફળકર્ દો જ મમ.રો ઘણા જન કેરાં આપે કષ્ટ કાપ્યાં
વળી દીનજનોને આપે સુખ આપ્યાં આજ વિનતી કરે શેવક આતમારો
વિશ્વમિત્ર કેર રહ્યું છે એમ માથે લેવા આવ્યો છે શેવક અમ સાથા
હવે નથી મારોએક અહીંયા આરો એક સત્યતાને લીધે કષ્ટસહુ કાપો
જીવ જાતાં કદી અસત્ય નહીં લહુ ટેક રાખો પ્રભુ આપ અરે અમારો॰
સ્તુતિકરીએઆજ ઉમગથીતમારી સ્વીકારોઅરજઆપ શેગમાઅમારી
આશરો છે અમને પ્રભુ એક તમારો શીછે

(સ્તુતી કરી રહ્યા પછી)નક્ષત્ર હરીશ્ચંદને વધારે દુ.ખદે તે જોઇ તારામતિ હરશ્ચંદને કહે છે

સ્થળ કાશીનું બજાર

હરીશ્ચંદ રાગ માઢ

હરે વિકય પ્યારી પુત્રનો હુ સત્યને કાજ
[illegible] અમને આજરે હુ સત્યને કાજ

જે હસ્ત મેં લગ્ન કરયું તેહસ્તે કરૂ વિક્રય
જે મુખથી વદયો મધુર વાણી તે મુખથી થાય લઘરે
મળયુ મુને સુખ જેથી તેનો કરૂ હુ વિયોગ
રેશે સ્મરણમા ધરમ જેનો હવે થયો દુખ ગરે હું૦
નાગરીકો સુણો સહુ વિન દયો આ ઠાણ
વિત દઇને દાસ દાશી લઇ જાઓ પોતાને ધામરે

(બન્ને જણ જુદાં પડતી વખતે ગાય છે)

પડુ છુ વીખુટો પ્રીયા સયોગથી વારા એ રાહ
હરીચંદ્ર—જાઓ ખુશીથા તમે આ વિપ્ર સંધાથે આજ ટેક
તારામતી—જઇએ અમે તજીને તમને સત્યવાદી મહારાજ ટેક
હરીચંદ્ર—પરણી મુને સુખ ના પામી એ મારી રમણી
દુખ દુઃખ દુખ દીઠુ વાલી મારે હાથ જાઓ
તારામતી—ના ધરો દુખ દીલમાં વાલા કરમે લખીઆ લેખ
ઉપાય કરે મટે નહી લગાર તે મા'રાજ જાઓ
હરીચંદ્ર—રેજે હમેશાં સુખમાં પ્યારી મારી રોજ
કલેશ કાંઇ કરીશ નહી કરજે સુકૃત કાજ
તારામતી—શોક નહી ધરો પ્રાણ પ્યારા પાળુ પ્રતિવ્રતા ધરમ
કરમ કરૂ ભકિત કેરાં વળી કરૂ વિપ્ર કાજ
હરી૦—પાપ પેલે જન્મ કીધા તેથી પામુ દુખ
તે સંગે વળી દુખી કરૂં પુત્ર પ્યારી આજ જાઓ
તારામતી—આપ એમાં શુ કરો છો અમ કરમનો વાંક
તે તમને આવી નડે સત્ય કહુ છુ હુ મા'રાજ
હરી૦—હવે પધારો પુત્ર પ્યારી સુખે વિપ્ર સાથ
કરીને પ્રણામ છેલ્લા છુટા પડુ આજ

સ્થળ અગનીસેનનું ઘર

તારામતી—અહો ઇશ આ દીનનેશુકિધું દુખ કીધાકેમતે અમનેરે
હસ હતુ ને હયુતે કષ્ટ કીધુ તે બહુ અમનેરે અહો૦
કરાવ્યો વિક્રય મમને પુત્ર કેરો કરી પીયુથી અળગી અમનેરે

સ્વામી આપે હરીશ્ચંદ્ર અજોભય એવી અરજ કરૂ હુ તમોને

(રોહીતાશ્વ પોતાના મિત્રો સાથે ફુલ વિણવા જાય છે)
એટલે તારામતી તેને શીખામણ દે છે)

તારામતી— ભૈરવી ગઝલ

પુત્ર મારા સુણ તુ એક શીખ મારી
જા તુ આ મિત્રો સગાથે એના બાગમા વાડીએ પુ૦
રખે ત્યાં મિત્રની સાથ ઝગડા નહીં તું બોલતો
દોડીશ નહીં ત્યાં ફરીને ફુલ તોડીને આવજો
જતો નહીં આગો પુત્ર મન શીખ મન ધરીને પુ૦
સભાળજે આ પુત્રને નમુ હાથ જોડીને
વિનતી મારી છે માગી સાથ કરી શકુ તમે
કષ્ટ મારાં કાપો બાળ આપને દઉં નમે

સ્થળ કાળસેનનું ઘર

કાળસેન— નાનકડા ગાયનના રાગ

તું ઊઘાડ મારી પ્યારી હું તો લાવ્યો. છું બેચારી
ક્યા જાગી દીલમાં તારી ભારે ન પડે આપણી નારી
મુને મહેનત પડે બહું ભારી કામમા આવે તું બેગારી
રાણી હું મારી પ્યારી સાચુ કહું છું હું ઓ નારી
રૂપૈયા આપ્યાને હજારી તુજ પર છે થાય લાચારી
માફ કર મુને આ વારી ઝટ આવજે મુને પ્યારી
આંહિ નહાણ સોપ્યા નારી પડે આપણને ભારી
મુને થાય છે બહુ વારી ઝટ જાતુ નહાણુ પ્યારી

સ્થુડી— (સ્વામી મારા છો સોદાગણ)એ રાગ
સુઓ શીખ્યો ક્યાંથી નોકર રાખવા નોતા પૈસા તારી પાસ
કડવાં ઘડ્યા મે કહ્યું તુને ત્યારે કાંધી નિરાશ સુઓ,
આવા તને ક્યારે આપુ હુ કડવાં ઘડાની લાજ (૨)
નાકો તો જઈ હુ પીયેર ભલી વળી વાંકડી છાંડાવ્ય સુઓ
કાળસેન— માને વિસરે મારી સુંદરી લાવું કરવ આધાર (૩)

સુખ તારાને આમ હુ કરે છુ હુ પ્યારી નાર
સ્હાવું મુખની હગ હુ? ઓ મરી ચતુર નાર
પાન મડીને તુજને નમુ હત વાર

સ્થળ—અરણ્ય

(રોહીતાશ્વ— ધ્યાળુ દેવ કૃપ ળુ
મીત્ર મારા આવો પ્યારા સહુ તારા થયા ત્યાસ એ રંક
ડસ્યો મુને આંદી કેરી સાપ ગયો હસ્યા છુ તારે રંક મી૦
કે, જો મુજ માતાને જાહ્ કુ ઓ કે પુત્ર તુજ ખાખ મી૦
નહી કરવા દેને શોક કરો જેમ ને પાસે સ
નહી હોકરના મુને આય કરી કેમ રાખુ છુ ત્યાગ મી૦
વેહ માગ પ્રભુને રોં જગતો હત રામ રામ મી૦

રોહીતાશ્વ બોલતો બંધ થાય છે એટલે તેના મિત્રો શોક કરેછે

સરવે મિ૦— રસીતાના મર્દાનાનો રાગ
અરે મીત્ર વિવેકી અમને મુકીને ક્યાં ગયો
નહી આવી દયા તુને કાંઇ ખોટી પ્રીત કયા રહયો.
હતો ડાહ્યો સુગુણ ભલાળ ચતુર વિચક્ષણ
બહુ ખુશાલી ભાવા તારી માએ તુ જણ્યો
જઇ કહીશુ શુ તારી માત અરે આ બાતરે
અહી મરી કેમ જવાય એકલો રતરે
કેમ કરીએ નહો ઉપાય તાબેદાર છઇએ અમે
જરા જઇએ જો માડા ત્યાંય તો શેઠ અમને દમે
લાચારીવા જઇએ-સહુ કાઇ તુને મુકી હીયાહરે

સ્થળ-સ્મશાન,

તારામતી હરીચંદ્ર—પ્રત્યે

ધુપ—કલ્યાણ

તારામતી—અમિસેન બ્રાહ્મણને ત્યાંહી કીધો વિક્રય

સોંપ્યાં કારજ મમ પુત્રને તેમાં થયો પરીતાપ
હરી૦—વિક્રય કરીને તુજ પુત્રનો તરૂણ આપ્યું રૂપીઆ રાય
વળી માગી નક્ષતે દક્ષણા કરવો શો ઉપાય આવો
તારામતી—એક દીન મીત્રની સાથે મોકલ્યો રોહીત પુત્ર
ગયો વનમાં પુષ્પ લેવાને ત્યાં થયો સરપ કપુત્ર બાર
હરી૦—કાળસેન અડાણે લીધો આપી મહોર હજાર
સોંપ્યું કામ મુને મડદાનું જુએ અતરે આવાર
તારામતી—ડરયો કાળ જે આપ પુત્રને કદી મીત્રોએ વોત
રજા લઈ હુ આવી સાંથી દીઠો ચોતાપાટ
હરી૦—મુડદાના મુખ કેરા ચોખા ભક્ષણ કરવા સાર
ઝટ તું તાર શિર કપાવા હવે થારે તઇઆર
તારામતી—ઉંચકીને હુ લાવી અહીયા દેવ અગિન ડાઘ
સળગાવી ચીત હુ જેથી નાખવા સારુ લાગ
હરી૦—સ્ત્રી હત્યા કહી શાસ્ત્રોમા સગર હત્યાથી સાર
પણ સત્યના પ્રભાવે કરીને કરવી પડે તુને ઠાર
તારામતી એકદમ આવી આપ અતરે કાપી મને નીરાશ
કર આપવાનો લેવા માટે ગઈ પાછી હું બાશ
હરી૦—દઇવ ગતી તારી છે ન્યારી કોઇન પામે પાર
રંક હોય તેરાય બનાવે રાય થવા નાદાર
તારામતી—દીઠો મારગમાં મૃત પામેલો રોહીત જેવો બાળ
નીચ જોઇ નીહાળુ તેને આવ્યો એવે રક્ષ પાળ
હરી૦—એમાં દઇવને દોષ ના દેવો દોષ કરમનો હોય
પરવ ભવે જે પાપો કીધાં તે નડનર આહી

બાંધીને મુને લઈ ગયા રાજા પાસ
મુકી મોકલી કરવા અતરે નાશ
તારામતી ઉપર તલવાર ઉગામવા જાય છે એટલે શીવ
અને તારામતીને બચાવે છે

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

સંસારી મિત્ર.

શું શામાં આવ્યું છે ?

[illegible]

જાહેર ખબર

[illegible]